

ГАРАНТІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРАВОВОГО СТАТУСУ СЛУЖБОВЦЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ УСТАНОВИ

GUARANTEES AS AN ELEMENT OF THE LEGAL STATUS OF A PENITENTIARY OFFICER

Білак Н.І., к.ю.н.

У статті розглядаються питання гарантій як елементу правового статусу службовців пенітенціарних установ. Аналізуються підходи до визначення категорії «пенітенціарна установа». Охарактеризовано правовий статус різних категорій службовців пенітенціарних установ України, виокремлюючи три основні групи: осіб рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби, спеціалістів – державних службовців без спеціальних звань, та працівників, що працюють за трудовим договором. Для кожної категорії детально розглянуто специфічні ознаки правового статусу, починаючи від порядку нормативно-правового регулювання їхньої діяльності, системи звань, рангів, особливостей функціональних обов'язків, і завершуючи порядком проходження служби, дисциплінарною відповідальністю та правилами носіння зброї.

Особлива увага приділяється гарантіям, які забезпечуються державою для кожної з категорій службовців. Висвітлено широке коло спеціальних гарантій для рядового та начальницького складу, що охоплюють грошове забезпечення, виплати при звільненні та пенсійне забезпечення за спеціальним законодавством. Для державних службовців підкреслюються гарантії, пов'язані з системою рангів, категоріями посад та механізмами професійного розвитку. Водночас для працівників, що працюють за трудовим договором, акцентується на захисті їхніх прав згідно з загальним трудовим законодавством, включаючи соціальні гарантії та порядок вирішення трудових спорів.

Відмічено, що незважаючи на значні відмінності у правовому статусі та обсязі повноважень, можливим є виокремлення загальних гарантій, що є спільними для всіх категорій працівників пенітенціарної служби. До них відносяться законодавче регулювання відносин, право на оплату праці за рахунок державного бюджету та певні форми соціального і пенсійного забезпечення, а також захист при реорганізації та скороченні штату. Такий комплексний підхід до аналізу правового статусу та гарантій усіх категорій службовців пенітенціарних установ дозволяє глибше зрозуміти механізми їхнього соціального захисту та мотивації, що є важливим для оптимізації функціонування всієї кримінально-виконавчої системи. Відмічено на важливості забезпечення належних гарантій для службовців пенітенціарних установ, оскільки це є необхідною умовою для ефективного виконання ними своїх функцій та забезпечення дотримання прав людини в місцях позбавлення волі.

Запропоновано під терміном «гарантії правового статусу службовця пенітенціарної установи» розуміти систему правових, економічних, соціальних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення належних умов для виконання службовцем своїх обов'язків, захист його прав та законних інтересів, а також підвищення ефективності діяльності пенітенціарної системи в цілому.

Зроблено висновок, що гарантії є важливим елементом правового статусу службовців пенітенціарних установ, і їхнє належне забезпечення є необхідною умовою для ефективної діяльності пенітенціарної системи в цілому.

Ключові слова: гарантії, правовий статус, службовець, пенітенціарна установа, соціальний захист, матеріальне забезпечення, професійний розвиток, права людини, органи ДКВС України.

The article examines the issues of guarantees as an element of the legal status of employees of penitentiary institutions. Approaches to defining the category «penitentiary institution» are analyzed. The legal status of various categories of employees of penitentiary institutions of Ukraine is characterized, distinguishing three main groups: ordinary and managerial personnel of the penal service, specialists - civil servants without special ranks, and employees working under an employment contract. For each category, specific features of legal status are considered in detail, starting from the procedure for regulatory and legal regulation of their activities, the system of ranks, ranks, features of functional duties, and ending with the procedure for passing the service, disciplinary liability and rules for carrying weapons.

Special attention is paid to the guarantees provided by the state for each category of employees. A wide range of special guarantees for rank-and-file and management personnel is highlighted, covering cash benefits, severance pay and pensions under special legislation. For civil servants, guarantees related to the rank system, job categories and professional development mechanisms are emphasized. At the same time, for employees working under an employment contract, the emphasis is on protecting their rights under general labor legislation, including social guarantees and the procedure for resolving labor disputes. It is noted that despite significant differences in legal status and scope of authority, it is possible to single out general guarantees that are common to all categories of employees of the penitentiary service. These include legislative regulation of relations, the right to remuneration from the state budget and certain forms of social and pension benefits, as well as protection during reorganization and staff reduction. Such a comprehensive approach to the analysis of the legal status and guarantees of all categories of employees of penitentiary institutions allows for a deeper understanding of the mechanisms of their social protection and motivation, which is important for optimizing the functioning of the entire penal system.

The importance of ensuring proper guarantees for employees of penitentiary institutions is noted, since this is a necessary condition for their effective performance of their functions and ensuring respect for human rights in places of deprivation of liberty.

It is proposed that the term «guarantees of the legal status of an employee of a penitentiary institution» should be understood as a system of legal, economic, social and organizational measures aimed at ensuring proper conditions for the employee to perform his duties, protect his rights and legitimate interests, as well as increase the efficiency of the penitentiary system as a whole.

It is concluded that guarantees are an important element of the legal status of employees of penitentiary institutions, and their proper provision is a necessary condition for the effective operation of the penitentiary system as a whole.

Key words: guarantees, legal status, employee, penitentiary institution, social protection, material support, professional development, human rights, bodies of the State Committee for the State Security of Ukraine.

Постановка проблеми. В умовах реформування пенітенціарної системи України питання забезпечення належних гарантій для службовців набуває особливої актуальності. Ефективна діяльність пенітенціарних установ залежить від професіоналізму та мотивації персоналу, що, своєю чергою, тісно пов'язано з рівнем їхнього соціального захисту та гарантіями прав. Окрім цього, службовці пенітенціарних установ відіграють ключову роль у забезпеченні дотримання прав людини в місцях позбавлення

волі, що є одним із пріоритетних завдань держави, тому важливо створити належні умови для діяльності персоналу та забезпечити їхній захист від незаконного втручання.

Водночас варто відмітити, що Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання міжнародних стандартів у сфері поводження з ув'язненими. Аналіз та імплементація міжнародних норм у національне законодавство, що регулює правовий статус службовців пенітенціарних

установ, є важливим кроком на шляху до євроінтеграції та покращення іміджу держави на міжнародній арені. Окрім цього, стан забезпечення прав персоналу напряму впливає на показники їх роботи, та відповідно на дотримання вимог у роботі із поводженням із ув'язненими. Також на потребу формування оновленого концепту правового статусу службовця пенітенціарної служби вказує відсутність єдиного розуміння системи органів кримінально-виконавчої служби та підприємств, установ виконання покарань як пенітенціарних установ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Гарантії як елемент правового статусу службовців пенітенціарних установ комплексно не розглядалися, хоча деякі аспекти знаходили висвітлення в дослідженнях, присвячених проблемам функціонування кримінально-виконавчої (пенітенціарної) системи України, здійснені такими науковцями як: Є. Ю. Барашем, І.Г. Богатирьов, А. О. Галаєм, С. В. Зливком, В. Ф. Пузирним, В.Я. Конопельський, М.М. Яцишином, Ю.І. Пивовар, І.В. Пивовар та ін.

Виклад основного матеріалу. Пенітенціарні установи є збірним поняттям, що відображає факт віднесення установи до пенітенціарної системи – сукупності суб'єктів, які уповноважені на впорядкування суспільних відносин в сфері виконання покарань та наступного виправлення засуджених, їх ресоціалізацію [1].

В значенні кримінально-виконавчого законодавства такими установами будуть: 1) органи виконання покарань (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та пробачії, його територіальні органи управління, уповноважені органи з питань пробачії); 2) установи виконання покарань; 3) допоміжні суб'єкти, які в визначених законом випадках здійснюють виконання кримінальних покарань: органи державної виконавчої служби, військові частини, гауптвахти і дисциплінарний батальйон; 4) інститути громадянського суспільства, які здійснюють громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань та проводять соціальну-виховну роботу через діяльність об'єднань громадян, засоби масової інформації, релігійні та благодійні організації, окремих осіб, а також спостережних комісій і піклувальних рад [2].

Натомість, Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», елементами кримінально-виконавчої служби визнаються: 1) центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань; 2) його територіальні органи управління; 3) установи виконання покарань, слідчі ізолятори, воєнізовані формування; 4) навчальні заклади, заклади охорони здоров'я, підприємства установ виконання покарань, інші підприємства, установ і організацій, що створені для забезпечення виконання завдань кримінально-виконавчої служби [3].

Слід зазначити, що окремі з вказаних інституцій (наприклад, Міністерство юстиції України як центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань та його територіальні органи управління) наділені широкою компетенцією, яка виходить за межі пенітенціарної системи і називається «пенітенціарною установою» не в повній мірі є логічним. Крім того, до пенітенціарної системи відносяться суб'єкти, що не є установами, в яких можливо проходити службу як вид трудової діяльності. Зазначене стосується інститутів громадянського суспільства, які здійснюють громадський контроль за дотриманням прав засуджених під час виконання кримінальних покарань та проводять соціальну-виховну роботу через діяльність об'єднань громадян, засоби масової інформації, релігійні та благодійні організації, окремі особи, а також спостережні комісії і піклувальні ради.

Отже, пенітенціарна установа є елементом пенітенціарної системи. При цьому важливо відмітити, що не всі

суб'єкти пенітенціарної системи є пенітенціарними установами.

Пенітенціарною установою за широкого підходу буде вважатись установа виконання покарань, кримінально-виконавча інспекція, воєнізоване формування; навчальний заклад, заклад охорони здоров'я, підприємства установ виконання покарань, інше підприємство, установа і організація, що створена для забезпечення виконання завдань кримінально-виконавчої служби; орган державної виконавчої служби, військова частина, гауптвахта і дисциплінарний батальйон (в визначених законом випадках). За вузького підходу, пенітенціарною установою буде вважатись установа виконання покарань.

Відповідно, служба в пенітенціарних установах є різновидом служби в державній кримінально-виконавчій службі України, що регулюється Законом України «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [3], а саме Главою 3 «Персонал Державної кримінально-виконавчої служби України». До основних та особливих характеристик служби в пенітенціарних установах слід віднести: 1) вона здійснюється особами рядового і начальницького складу, спеціалістами, які не мають спеціальних звань, та іншими працівниками, які працюють за трудовими договорами; 2) це є різновид служби особливого характеру, що полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України; 3) служба в пенітенціарній установі можлива в результаті проходження спеціальної перевірки як визначеного законом антикорупційного механізму; 4) допуск до цього виду служби надається тим громадянам України на конкурсній, добровільній, контрактній основі, які спроможні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові обов'язки; 5) до службовців пенітенціарних установ застосовуються спеціальні кваліфікаційні вимоги професійної придатності тощо.

Правовий статус службовця пенітенціарної установи набуватиме особа, що віднесена профільним законодавством до «персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України». При цьому, можливим є проходження служби в пенітенціарній установі в якості: 1) особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби; 2) спеціаліста, що не має спеціальних звань та є державним службовцем; 3) працівника, що працює за трудовим договором. Незалежно від вторинної детермінації, усі службовці пенітенціарної установи проходитимуть спеціальний вид служби, якому притаманно особливих характеристик.

Як слушно відмічено Кернякевич-Танасійчук Ю.В., в незалежності від положення, що займає службовець пенітенціарної установи на нього покладено обов'язок щодо дотримання стандартів діяльності персоналу інституцій виконання покарань, які містяться у всіх міжнародних нормативних актах, які регулюють соціальні норми у сфері здійснення кримінального правосуддя та виконання покарань різних видів та щодо певних соціальних груп (неповнолітніх, жінок, інвалідів, засуджених із хронічними захворюваннями тощо). Починаючи з Мінімальних стандартних правил ООН поводження з в'язнями 1955 року і завершуючи так званими «Правилами Мандели» 2015 року [4].

Щодо відмінностей у правовому статусові службовців пенітенціарної установи, які займають різне правове положення, то їх на думку О.О. Єрмак, можливо згрупувати таким чином: 1) кваліфікаційні вимоги, що висуваються до службовців пенітенціарної установи залежно від виду посади, яку вони займатимуть; 2) правове регулювання проходження служби в пенітенціарній установі; 3) можливість застосування заохочень та притягнення до юридичної відповідальності; 4) порядок припинення служби

в пенітенціарній установі; 5) сукупність наданих прав, обов'язків та гарантій; 6) вимоги підвищення кваліфікації тощо [5].

Таким чином, аналіз правового статусу службовців пенітенціарної установи дозволяє виокремити три основні категорії: особи рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби, спеціалісти – державні службовці, що не мають спеціальних звань, та працівники, що працюють за трудовим договором. Кожна з цих категорій має свої специфічні гарантії, проте існують і загальні принципи, що лежать в основі їхнього правового захисту.

З огляду на це, охарактеризуємо більш детально категорії працівників, які можуть проходити службу в пенітенціарній установі, виокремлюючи притаманні їм гарантії, як елемент правового статусу службовця пенітенціарної установи.

Так, до переліку основних гарантій службовця пенітенціарної установи (особи рядового і начальницького складу) як елементу його правового статусу віднесемо: 1) гарантії зайнятості та захисту при реорганізації/скороченні штату (регламентовані Кодексом законів про працю України [6], можуть бути додатково врегульовані колективним договором, що забезпечує соціальний захист працівників у випадку структурних змін); 2) гарантії професійного розвитку та кар'єрного зростання (через систему звань та просування по службі) (в тому числі, через встановлення системи спеціальних звань (рядовий, молодший, середній, старший, вищий начальницький склад [3], [7]), що забезпечує чітку ієрархію та структуру, яка є основою для службового просування. Окрім цього, наявність звань передбачає можливість кар'єрного зростання (від молодшого сержанта до генерала), що в свою чергу стимулює професійний розвиток, підвищення кваліфікації та покращення матеріального становища; 3) гарантії грошового забезпечення, що складається із посадового окладу, окладу за спеціальним званням, надбавок, доплат, премій, одноразових додаткових виплат (наприклад, допомоги для оздоровлення, матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань, одноразової грошової допомоги при звільненні [8]); 4) гарантії пенсійного забезпечення [9], [10]; 5) гарантії в разі втрати годувальника [8]; 6) інші.

До переліку основних гарантій службовця пенітенціарної установи (спеціаліста - державного службовця) як елементу його правового статусу віднесемо: 1) гарантії нормативно-правової регламентації діяльності, що полягають у регулюванні діяльності службовців пенітенціарної установи загальними нормами, що діють для всіх державних службовців, зокрема Законом України «Про державну службу» [11], та Законом України «Про запобігання корупції» [12], що покликано забезпечити єдиний підхід до їхнього правового статусу, прав, обов'язків та відповідальності, а також встановлення чітких меж для їхньої діяльності; 2) гарантії професійного розвитку та кар'єрного зростання (через систему рангів [13] та категорій посад [11]); 3) формалізована система навчання та підвищення кваліфікації, що гарантує можливість постійного професійного розвитку та адаптації до нових вимог; 4) щорічне оцінювання, що є механізмом для визначення ефективності роботи, виявлення потреб у розвитку та, як наслідок, для подальшого просування по службі; 5) гарантії заробітної плати та соціального забезпечення; 6) гарантії належного дисциплінарного провадження, що забезпечує дотримання процедурних прав та уникнення безпідставних притягнень до відповідальності.

Перелік вищенаведених гарантій підкреслює, що навіть без спеціальних звань, державні службовці в пенітенціарній установі мають чітко визначений та захищений законом статус, спрямований на забезпечення їхньої професійної діяльності, розвитку та соціального захисту.

Основні гарантії працівника пенітенціарної установи (що працює за трудовим договором) як елементу його пра-

вового статусу систематизуємо наступним чином, виокремивши: 1) гарантії трудових відносин; 2) регулювання трудовим законодавством (трудова відносина цієї категорії осіб повністю регулюються Кодексом законів про працю України [6], що забезпечує основоположні права та гарантії, такі як право на працю, відпочинок, безпечні умови праці, своєчасну та повну виплату заробітної плати, захист від незаконного звільнення, переважне право залишення на роботі при скороченні, тощо); 3) колективний договір, положеннями якого можуть надаватись додаткові соціальні та трудові гарантії, що перевищують мінімальні, встановлені законодавством (наприклад, додаткові відпустки, матеріальна допомога, покращені умови праці [14]); 4) трудовий договір, яким чітко визначено умови праці, права та обов'язки працівника, що є важливою гарантією стабільності та передбачуваності робочих відносин; 5) гарантії заробітної плати (заробітна плата виплачується відповідно до умов трудового договору та колективного договору, з дотриманням мінімальних державних гарантій); 6) гарантії соціального забезпечення (працівники, що працюють за трудовим договором, мають право на всі соціальні гарантії, передбачені трудовим законодавством України, що включає право на оплачувану відпустку, допомогу у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю, декретні виплати, допомогу по безробіттю, а також інші види соціального страхування); 7) пенсійне забезпечення. На відміну від осіб зі спеціальними званнями, пенсійне забезпечення цієї категорії працівників відбувається за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»; 8) гарантії при прийнятті на роботу та звільненні; 9) гарантії дисциплінарної відповідальності. Порядок проведення перевірок та вид дисциплінарної відповідальності для працівників пенітенціарної установи (що працює за трудовим договором) визначається трудовим законодавством, а не спеціальними дисциплінарними статутами, що забезпечує застосування загальних норм КЗпП України [6] щодо дисципліни праці.

Як висновок можна зазначити, хоча працівники пенітенціарної установи (що працює за трудовим договором) не мають спеціальних звань і не є державними службовцями у класичному розумінні, їхній правовий статус повністю захищений трудовим законодавством України, що надає їм базовий, але всеосяжний набір гарантій.

Таким чином можна визначити, що існує суттєва різниця між статусами усіх вищезазначених категорій працівників пенітенціарних органів, що першочергово проявляється через: правовий статус, обсяг та характер повноважень. Таким чином, правовий статус службовця пенітенціарної служби буде включати однотипні елементи, але їх змістовне наповнення різнитиметься в залежності від становища, яке займатиме особа – віднесення до рядового і начальницького складу кримінально-виконавчої служби; визначення в якості спеціаліста, що не має спеціальних звань та є державним службовцем; визначення в якості працівника, що працює за трудовим договором.

Загалом гарантії слугують важливим елементом правового статусу службовців пенітенціарних установ, і їхнє належне забезпечення є необхідною умовою для ефективної діяльності пенітенціарної системи в цілому.

Висновки. Таким чином термін «гарантії правового статусу службовця пенітенціарної установи» можна визначити як систему правових, економічних, соціальних та організаційних заходів, спрямованих на забезпечення належних умов для виконання службовцем своїх обов'язків, захист його прав та законних інтересів, а також підвищення ефективності діяльності пенітенціарної системи в цілому.

Проведений порівняльний аналіз дозволяє вказати на наявність специфічних гарантій, притаманних кожній

категорії службовців пенітенціарної установи. Примітно, що особи рядового і начальницького складу мають найширший спектр спеціальних гарантій, що відображають їхній особливий статус, що включає встановлення спеціальних звань та чіткий порядок їх присвоєння/позбавлення; особливий режим службового часу з можливістю компенсації за роботу у вихідні; право на носіння зброї; спеціальний порядок службових розслідувань; та найширші гарантії грошового забезпечення (оклад за посадою та званням, щомісячні та одноразові доплати), а також значні одноразові виплати при звільненні та спеціальне пенсійне забезпечення, включаючи пенсії в разі втрати годувальника.

Спеціалісти – державні службовці, які не мають спеціальних звань, захищені нормами Закону України «Про державну службу». Перелік їхніх спеціальних гарантій охоплюється: присвоєнням рангів державного службовця та можливістю просування по посадових категоріях («А», «Б», «В»), що є мотивацією для кар'єрного зростання; окремим порядком дисциплінарного провадження; структурованою системою заробітної плати; а також гарантіями професійного розвитку через навчання, підвищення кваліфікації та щорічне оцінювання.

Працівники, що працюють за трудовим договором, користуються загальними гарантіями, передбаченими трудовим законодавством України (Кодекс законів про працю України), що включає правове регулювання трудових відносин трудовим та колективним договорами, гарантії заробітної плати, всі види соціальних гарантій згідно з трудовим законодавством (відпустки, лікарняні, допомоги по тимчасовій непрацездатності), пенсійне забезпечення за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, а також захист при прийнятті на роботу, звільненні та в дисциплінарних процедурах відповідно до КЗпП.

Також можливо зробити висновки, що незважаючи на значні відмінності у статусі та обсязі повноважень, усі три категорії службовців пенітенціарної установи об'єднує наявність базових правових гарантій, спрямованих на їхній

соціальний захист та забезпечення стабільності професійної діяльності. До таких загальних гарантій належать:

- 1) гарантії щодо регламентації трудових/службових відносин на законодавчому рівні (хоч і різними законами);
- 2) гарантії матеріального забезпечення (зокрема, заробітна плата та інше грошове забезпечення за рахунок державного бюджету, що відповідає складності та відповідальності роботи, компенсаційні виплати за роботу в особливих умовах, тощо);
- 3) гарантії соціального захисту та пенсійного забезпечення (хоча їх обсяг і умови суттєво різняться);
- 4) гарантії професійного розвитку (зокрема, просування по службі, забезпечення можливостей для наукової та творчої діяльності);
- 5) гарантії захисту від незаконного втручання у діяльність (зокрема, захист від незаконного звільнення або переведення, право на оскарження незаконних дій керівництва, правова допомога);
- 6) гарантії захисту при реорганізації та скороченні штату згідно з відповідним законодавством (для рядового/начальницького складу та держслужбовців – спеціальними актами, для інших працівників – КЗпП);
- 7) інші гарантії (зокрема, право на об'єднання в професійні спілки, право на участь в управлінні пенітенціарною установою, забезпечення безпеки службовця та членів його сім'ї, забезпечення житлом, тощо).

Система загальних гарантій забезпечує мінімальний рівень захисту та визначеності для кожного працівника пенітенціарної системи. Кожна із наведених гарантій спрямована на створення сприятливих умов для службовців пенітенціарних установ, що сприяє підвищенню ефективності їхньої роботи та забезпеченню дотримання прав людини в місцях позбавлення волі.

Важливим є створення діючих механізмів для належного забезпечення дотримання та реалізації гарантій для службовців пенітенціарних установ, оскільки це є необхідною умовою для ефективного виконання ними своїх функцій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ткачова О. К. Теоретичні основи інституційних механізмів державного управління митною справою. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 6. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=587>.
2. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2023 № 1129-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text>.
3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15#Text>.
4. Кернякевич-Танасійчук Ю.В. Правовий статус персоналу органів та установ виконання покарань. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. Том 31 (70) Ч. 3 № 2 2020. С.47-51. DOI <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-3/08>.
5. Єрмак О.О. Правовий статус працівника органів державної кримінально-виконавчої служби: порівняльний аналіз. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 358-362.
6. Кодекс законів про працю України: Закон України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
7. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань особам рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України та позбавлення спеціальних звань: Наказ Міністерства юстиції від 22.11.2016 № 3301/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1511-16#Text>.
8. Офіційний веб-сайт Державної кримінально-виконавчої служби України. Пенсійне забезпечення. URL: <https://kvs.gov.ua/important-info/for-employees/osobi-skladu/pensiynne-zabezp/>.
9. Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб: Закон України від 09.04.1992 № 2262-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2262-12/ed20240809#Text>.
10. Про перерахунок пенсій особам, які звільнені з військової служби, та деяким іншим категоріям осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 103. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/103-2018-%D0%BF#Text>.
11. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
12. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
13. Питання присвоєння рангів державних службовців та співвідношення між рангами державних службовців і рангами посадових осіб місцевого самоврядування, військовими званнями, дипломатичними рангами та іншими спеціальними званнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2016 № 306. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/306-2016-%D0%BF#n18>.
14. Про колективні договори і угоди: Закон України від 01.07.1993 № 3356-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>.